

บทที่ 2

หลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการทำคำคัดค้านตัวแลกเงิน

เนื่องจากลักษณะทั่วไปของตัวแลกเงินนั้นเป็นตราสารเปลี่ยนมือที่สามารถโอนกันได้ ง่ายด้วยการส่งมอบหรือทำการสลักหลังและส่งมอบให้ผู้รับโอน ซึ่งผู้รับโอนจะได้รับสิทธิตามตราสารโดยสมบูรณ์และสามารถใช้สิทธิเรียกร้อง หรือบังคับสิทธิตามตราสารได้ในนามของตนเอง¹ กฎหมายยังระบุให้ความคุ้มครองผู้รับโอนโดยสุจริต ซึ่งเป็นการยกเว้นหลักผู้รับโอนไม่มีสิทธิดีกว่าผู้โอน และตัวเงินเป็นตราสารที่ใช้เพื่อการชำระหนี้ที่มีเงื่อนไข คือ หนี้จะระงับต่อเมื่อมีการใช้เงินตามตัวครบถ้วนแล้ว นอกจากนั้นคู่สัญญาตามตัวเงินมีได้หลายฝ่ายไม่จำกัดขึ้นอยู่กับการโอนตัว โดยผู้ส่งจ่ายหรือผู้สลักหลังเดิมจะอ้างว่าตนไม่ต้องรับผิดชอบต่อผู้ทรงปัจจุบันเพราะผู้ทรงดังกล่าวตนไม่เคยรู้จักและตนไม่เคยแสดงเจตนาด้วยไม่ได้ ซึ่งทำให้ผู้ลงลายมือชื่อในตัวเงินต้องรับผิดชอบตามเนื้อความในตัวเงินที่ตนได้ลงลายมือชื่อไว้²

จากลักษณะทั่วไปของตัวแลกเงินดังกล่าวข้างต้น เมื่อมีการออกตัวแลกเงินผู้ออกตัว และผู้จ่ายไม่อาจทราบได้เลยว่าจะมีคู่สัญญาเข้ามาเกี่ยวข้องเป็นจำนวนเท่าใดจนกว่าจะมีการนำตัวไปให้ผู้จ่ายรับรองหรือจ่ายเงิน หากผู้ทรงยื่นตัวให้รับรองหรือใช้เงินแล้ว แต่ผู้จ่ายปฏิเสธทำให้ตัวแลกเงินดังกล่าวเป็นตัวที่ขาดความเชื่อถือเพราะผู้จ่ายหรือผู้รับรองไม่รับรองหรือไม่จ่ายเงิน ส่งผลให้ผู้ทรงซึ่งเป็นเจ้าหนี้ตามตัวมีสิทธิที่จะเรียกให้ผู้ลงลายมือชื่อในตัวแลกเงินต้องร่วมกันรับผิดชอบตามเนื้อความในตัวนั้นได้ ซึ่งกฎหมายลักษณะตัวเงินบัญญัติให้เจ้าหนี้ตามตัวมีสิทธิไล่เบี้ยลูกหนี้ทั้งหลายในกรณีที่ผู้จ่ายหรือผู้รับรองปฏิเสธ³ การรับรองหรือการจ่ายเงินได้ ทั้งนี้ ผู้ทรงจะใช้สิทธิไล่เบี้ยได้ต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนดในเรื่องการทำคำคัดค้านเสียก่อน

¹ สมพงษ์ คงเจริญ, “การสลักหลังตัวเงินที่ขาดความเชื่อถือ,” (วิทยานิพนธ์ มหาวิทยาลัย คณະนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2547), น. 21.

² ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 900

³ เสาวนีย์ อัสวโรจน์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยตัวเงิน, พิมพ์ครั้งที่ 5 แก้ไขเพิ่มเติม (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ธรรมศาสตร์, 2548), น. 224.

1. ความหมายและวัตถุประสงค์ของการทำคำคัดค้าน

การทำคำคัดค้านเป็นเงื่อนไขประการหนึ่งที่ผู้ทรงต้องปฏิบัติก่อนที่ผู้ทรงจะใช้สิทธิไล่เบียดลูกหนี้ทั้งหลายตามตัวแลกเงินเมื่อตัวขาดความเชื่อถือ ดังที่ได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 960 วรรคแรกว่า “การที่ตัวแลกเงินขาดรับรองหรือขาดใช้เงินนั้นต้องทำให้เป็นหลักฐานตามแบบระเบียบด้วยเอกสารฉบับหนึ่ง เรียกว่า คำคัดค้าน”

กฎหมายไม่ได้ให้คำนิยามคำว่า คำคัดค้านเอาไว้ แต่เมื่อพิจารณาตามมาตรา 960⁴ แล้วพอสรุปได้ว่า คำคัดค้าน คือ หนังสือที่นายอำเภอหรือผู้ทำการแทนหรือทนายความผู้ได้รับอนุญาตให้ทำคำคัดค้านได้ทำขึ้นตามที่ผู้ทรงได้ร้องขอ เพราะเหตุที่ตัวเงินนั้นได้ขาดความเชื่อถือเนื่องจากผู้จ่ายไม่ยอมรับรองตัว หรือผู้จ่ายหรือผู้รับรองไม่ใช้เงินตามตัวหรือมีกรณีที่ผู้ใช้สิทธิไล่เบียดได้เพราะเหตุอื่น ๆ ตามกฎหมายลักษณะตัวเงิน⁵ ดังนั้นจะเห็นได้ว่า คำคัดค้านนั้นต้องทำเป็นลายลักษณ์อักษรโดยให้บุคคลที่มีอำนาจหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดเป็นผู้ทำ และต้องทำตามระเบียบของทางราชการที่ได้กำหนดไว้ด้วย เพื่อใช้เป็นหลักฐานว่าตัวแลกเงินขาดความเชื่อถือ เพราะไม่มีการรับรองหรือการใช้เงินตามตัว

การที่กฎหมายบัญญัติให้ผู้ทรงตัวแลกเงินต้องทำคำคัดค้านก่อนใช้สิทธิไล่เบียดลูกหนี้ตามตัวนั้นก็เพื่อให้ผู้ทรงใช้คำคัดค้านเป็นพยานหลักฐานที่ชัดเจนว่าตัวขาดความเชื่อถือ เนื่องจากผู้ทรงได้นำตัวแลกเงินไปยื่นให้แก่ผู้จ่ายรับรองแล้วแต่ผู้จ่ายไม่ยอมรับรองตัวนั้น หรือผู้ทรงได้ยื่นตัวให้ผู้จ่ายหรือผู้รับรองใช้เงินแล้ว แต่บุคคลดังกล่าวปฏิเสธไม่ยอมใช้เงิน ดังนั้น วัตถุประสงค์ของการทำคำคัดค้านก็เพื่อเป็นพยานหลักฐานที่ใช้ยืนยันว่าผู้ทรงได้ยื่นตัวให้รับรองหรือให้ใช้เงินแล้วแต่ได้รับการปฏิเสธจากผู้จ่ายหรือผู้รับรอง เพราะหากไม่ทำคำคัดค้านก็จะไม่ทราบได้เลยว่าตัวแลกเงินนั้นขาดความเชื่อถือแล้ว ซึ่งอาจก่อความยุ่งยากแก่ฝ่ายต่าง ๆ ได้ไม่ว่าจะเป็นผู้ทรงที่จะใช้สิทธิไล่เบียดจากลูกหนี้ทั้งหลายตามตัว หากไม่มีการทำคำคัดค้านก็ต้องหาพยานหลักฐานมายืนยันว่าตัวแลกเงินนั้นขาดความเชื่อถือแล้วและตนมีสิทธิไล่เบียดลูกหนี้ทั้งหลาย หรือกรณีผู้รับโอนตัวแลกเงินอาจจะได้รับโอนตัวมาโดยไม่ทราบว่าตัวฉบับดังกล่าวขาดความน่าเชื่อถือเพราะการไม่รับรองหรือไม่ใช้เงินแล้ว

⁴ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 960

⁵ เสาวนีย์ อิศวโรจน์, อ้างแล้ว เชียงธรรมที่ 3, น. 230.

นอกจากนี้กรณีที่ตัวแลกเงินขาดความเชื่อถือเพราะผู้จ่ายหรือผู้รับรองเสียเครดิตทางการเงินตามมาตรา 959 ข) (2) อันทำให้ผู้ทรงสิทธิไต่เบี่ยลูกหนี้ตามตัวได้ก่อนตัวถึงกำหนดใช้เงิน กฎหมายได้กำหนดเงื่อนไขพิเศษให้ผู้ทรงต้องกระทำก่อนการใช้สิทธิไต่เบี่ย กล่าวคือต้องนำตัวที่ขาดความเชื่อถือนั้นไปยื่นให้ผู้จ่ายใช้เงินก่อน หากผู้จ่ายไม่ใช้เงินผู้ทรงต้องทำคำคัดค้านไว้เป็นหลักฐาน ดังที่มาตรา 960 วรรคห้า บัญญัติว่า “ในกรณีทั้งหลายซึ่งกล่าวไว้ในมาตรา 959 ข) (2) นั้นท่านว่าผู้ทรงยังหาอาจจะใช้สิทธิไต่เบี่ยได้ไม่ จนกว่าจะได้ยื่นตัวเงินให้ผู้จ่ายใช้เงินและได้ทำคำคัดค้านขึ้นแล้ว”

2. กรณีซึ่งต้องทำคำคัดค้าน

ตามที่ได้กล่าวมาแล้วว่าการทำคำคัดค้านเป็นเงื่อนไขที่กฎหมายได้กำหนดให้ผู้ทรงต้องทำก่อนที่จะใช้สิทธิไต่เบี่ยลูกหนี้ตามตัวแลกเงิน เว้นแต่ผู้ส่งจ่ายจะวางข้อกำหนดลดละหน้าที่ของผู้ทรงในการทำคำคัดค้านเอาไว้ ผู้ทรงจึงสามารถใช้สิทธิไต่เบี่ยได้โดยไม่ต้องทำคำคัดค้านเสียก่อน หรือเป็นกรณีที่ตัวแลกเงินในประเทศขาดความเชื่อถือเพราะเขาไม่รับรองหรือไม่ใช้เงิน และผู้จ่ายได้บันทึกลงในตัวเป็นข้อความบอกปิดไม่รับรองหรือไม่ใช้เงินพร้อมลงวันที่บอกปิดและลงลายมือชื่อไว้ด้วยคำคัดค้านก็ไม่จำเป็นต้องทำ (มาตรา 965) ทั้งนี้ความมุ่งหมายในการทำคำคัดค้านก็เพื่อเปิดโอกาสให้บรรดาคู่สัญญาทั้งหลายรับรู้ว่าตัวแลกเงินที่ตนได้ลงลายมือชื่อไว้ขาดความเชื่อถือ และเป็นการให้ทางการบ้านเมืองเข้าสอบถามความจริงด้วยว่า การที่มีผู้กล่าวว่าตัวเงินขาดความเชื่อถือเพราะไม่รับรองหรือไม่ใช้เงินนั้น เป็นความจริงแน่หรือไม่⁶

กรณีที่ผู้ทรงมีหน้าที่ทำคำคัดค้านการไม่รับรองหรือไม่ใช้เงิน ผู้ทรงจะต้องทำภายในกำหนดเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้ ดังนี้

2.1 คำคัดค้านการไม่ใช้เงิน

เมื่อตัวแลกเงินขาดความเชื่อถือเพราะผู้จ่ายหรือผู้รับรองไม่ใช้เงิน ผู้ทรงต้องทำให้เป็นหลักฐานตามแบบระเบียบด้วยเอกสารฉบับหนึ่งที่เรียกว่าคำคัดค้าน โดยคำคัดค้านการไม่ใช้

⁶ สหชน รัตนไพจิตร, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ตัวเงิน, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2543), น. 281.

เงินต้องทำขึ้นเมื่อผู้ทรงได้ยื่นตัวแลกเงินอันถึงกำหนดให้ผู้จ่ายหรือผู้รับรองใช้เงินแต่ผู้จ่ายหรือผู้รับรองไม่ยอมใช้เงิน ส่งผลให้ตัวเงินดังกล่าวขาดความเชื่อถือเพราะไม่ใช้เงิน กฎหมายกำหนดให้ผู้ทรงมีหน้าที่ต้องทำคำคัดค้านการไม่ใช้เงินนั้น เพื่อให้ผู้ทรงสามารถใช้สิทธิไล่เบียดจากคู่สัญญาตามตัวได้ ซึ่งกำหนดเวลาการทำคำคัดค้านการไม่ใช้เงินเป็นไปตามมาตรา 960 วรรคสองที่ว่า “คำคัดค้านการไม่ใช้เงินต้องทำในวันซึ่งจะพึงใช้เงินตามตัวนั้น หรือวันใดวันหนึ่งภายในสามวันต่อแต่นั้นไป”

กำหนดเวลาการทำคำคัดค้านการไม่ใช้เงินตามมาตรา 960 ผู้ทรงต้องทำในวันที่จะพึงใช้เงินตามตัวนั้น หรือวันใดวันหนึ่งภายใน 3 วันนับจากวันใช้เงิน การที่ผู้ทรงจะยื่นตัวให้ผู้จ่ายหรือผู้รับรองใช้เงินได้ก็ต้องให้ตัวถึงกำหนดเสียก่อนดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 941 ที่ว่า “อันตัวแลกเงินยอมจะพึงใช้เงินในวันถึงกำหนด และถึงกำหนดวันใดให้ผู้ทรงนำตัวไปยื่นเพื่อให้ใช้เงินในวันนั้น” ซึ่งวันถึงกำหนดใช้เงินนั้นได้มีบัญญัติไว้ในมาตรา 913⁷ หากผู้ทรงได้ยื่นตัวให้ผู้จ่ายใช้เงินโดยชอบแล้วและผู้จ่ายหรือผู้รับรองไม่ใช้เงินในวันที่ตัวถึงกำหนด ผู้ทรงสามารถทำคำคัดค้านการไม่ใช้เงินได้ทันทีในวันที่ตัวถึงกำหนดหรือวันใดวันหนึ่งภายในสามวันนับแต่นั้น เมื่อทำคำคัดค้านแล้วผู้ทรงสามารถใช้สิทธิไล่เบียดลูกหนี้หรือคู่สัญญาอื่นตามตัวได้

ตัวอย่าง

ตัวแลกเงินฉบับหนึ่งถึงกำหนดใช้เงินในวันที่ 1 พฤษภาคม 2550 เมื่อผู้ทรงนำตัวฉบับนั้นไปยื่นให้ผู้จ่ายหรือผู้รับรอง (แล้วแต่กรณี) ใช้เงินตามตัว แต่ผู้จ่ายหรือผู้รับรองปฏิเสธการใช้เงินผู้ทรงต้องทำคำคัดค้านในวันที่ 1 พฤษภาคม 2550 หรือภายใน 3 วันต่อจากวันถึงกำหนดใช้เงิน คือ วันที่ 2, 3, 4 พฤษภาคม 2550 ดังนั้นผู้ทรงจึงสามารถทำคำคัดค้านการไม่ใช้เงินได้อย่างช้าที่สุดในวันที่ 4 พฤษภาคม 2550

⁷ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 913 อันวันถึงกำหนดของตัวแลกเงินนั้น ท่านว่าย่อมเป็นอย่างไรใดอย่างหนึ่งดังกล่าวต่อไปนี้ คือ

- (1) ในวันใดวันหนึ่งที่กำหนดไว้ หรือ
- (2) เมื่อสิ้นระยะเวลาอันกำหนดไว้ นับแต่วันที่ลงในตัวนั้น หรือ
- (3) เมื่อทวงถาม หรือเมื่อได้เห็น หรือ
- (4) เมื่อสิ้นระยะเวลาอันกำหนดไว้ นับแต่ได้เห็น

2.2 คำคัดค้านการไม่รับรอง

กรณีที่ตัวแลกเงินที่ขาดความเชื่อถือเพราะไม่รับรองผู้ทรงต้องทำให้เป็นหลักฐานตามแบบระเบียบด้วยเอกสารฉบับหนึ่งที่เรียกว่าคำคัดค้านเช่นเดียวกับตัวแลกเงินที่ขาดความเชื่อถือเพราะไม่ใช้เงิน โดยคำคัดค้านการไม่รับรองต้องทำขึ้นเมื่อผู้ทรงนำตัวไปยื่นให้ผู้จ่ายรับรองแล้วเขาบอกปิดไม่รับรอง การที่ผู้ทรงยื่นตัวแลกเงินให้ผู้จ่ายรับรองโดยชอบแล้วเขาไม่รับรองทำให้ตัวขาดความเชื่อถือ ส่งผลให้ผู้ทรงมีสิทธิที่จะไต่เบี่ยเอาก่อนตัวถึงกำหนด⁸ ตามที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 959 ข) (1) “ผู้ทรงตัวแลกเงินจะใช้สิทธิไต่เบี่ยเอาแก่บรรดาผู้สลักหลัง ผู้ส่งจ่ายและบุคคลอื่น ๆ ซึ่งต้องรับผิดชอบตัวเงินนั้นก็ได้ คือ

....

ข) ไต่เบี่ยได้แม้ทั้งตัวเงินยังไม่ถึงกำหนดในกรณีดังจะกล่าวต่อไปนี้เป็น

(1) ถ้าเขาบอกปิดไม่รับรองตัวเงิน”

ทั้งนี้ก่อนที่ผู้ทรงจะมีสิทธิไต่เบี่ยลูกหนี้ตามตัวแลกเงินผู้ทรงต้องทำคำคัดค้านการไม่รับรองเสียก่อน ซึ่งกำหนดเวลาการทำคำคัดค้านการไม่รับรองผู้ทรงต้องทำภายในจำกัดเวลาซึ่งกำหนดไว้ เพื่อการยื่นตัวให้ผู้จ่ายรับรองหรือวันหนึ่งวันใดภายใน 3 วันนับจากวันที่กำหนดให้ยื่นตัวให้รับรอง ตามที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 960 วรรคสาม ที่ว่า “คำคัดค้านการไม่รับรองต้องทำภายในจำกัดเวลาซึ่งกำหนดไว้เพื่อการยื่นตัวเงินให้เขารับรอง หรือภายในสามวันต่อแต่นั้นไป”

การยื่นตัวแลกเงินให้ผู้จ่ายรับรองนั้นตามปกติแล้วผู้ทรงตัวจะยื่นตัวให้ผู้จ่ายรับรองหรือไม่ก็ได้ เว้นแต่เป็นตัวแลกเงินที่เข้ากรณีที่ถูกกฎหมายบัญญัติว่าต้องมีการรับรอง การที่ผู้ทรงต้องยื่นตัวแลกเงินให้ผู้จ่ายรับรองอาจเกิดโดยเจตนาของคู่สัญญาบางคน หรือเกิดขึ้นโดยสภาพของตัวแลกเงินนั้นจำเป็นต้องให้มีการรับรอง⁹ ก็ได้

กรณีที่ผู้ทรงมีหน้าที่ยื่นตัวแลกเงินให้ผู้จ่ายรับรอง ผู้ทรงต้องยื่นตัวแลกเงินให้ผู้จ่ายรับรองภายในจำกัดเวลาที่กำหนดไว้ ซึ่งจำกัดเวลาซึ่งกำหนดไว้เพื่อการยื่นตัวให้รับรอง ได้แก่

⁸ ประทีป เฉลิมภัทรกุล, คำอธิบายตัวเงิน บัญชีเดินสะพัด, (กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2550,) น. 176.

⁹ เสาวนีย์ อิศวโรจน์, อ่างแล้ว เชิงอรรถที่ 3, น. 175.

กำหนดเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้ให้ผู้ทรงยื่นตัวให้ผู้จ่ายรับรองซึ่งต้องพิจารณาตามประเภทของตัว กล่าวคือ

1) กรณีผู้ส่งจ่ายหรือผู้สลักหลังไม่ได้กำหนดให้ผู้ทรงยื่นตัวให้ผู้จ่ายทำการรับรองตัวแลกเงินที่ผู้ส่งจ่ายหรือผู้สลักหลังไม่ได้วางข้อกำหนดให้ผู้ทรงต้องยื่นตัวให้ผู้จ่ายรับรองนั้น ในกรณีที่มิใช่ตัวประเภทสั่งให้ใช้เงินเมื่อสิ้นระยะเวลาที่กำหนดอย่างใดอย่างหนึ่งนับแต่ได้เห็นผู้ทรงยอมสามารถยื่นตัวให้ผู้จ่ายรับรองเมื่อใดก็ได้จนกว่าจะถึงกำหนดใช้เงิน ตามมาตรา 927 วรรคแรก¹⁰ เมื่อผู้ทรงยื่นตัวให้ผู้จ่ายรับรองแต่ผู้จ่ายปฏิเสธไม่รับรองตัวแลกเงินนั้น ผู้ทรงสามารถทำคำคัดค้านการไม่รับรองภายในจำกัดเวลาที่กำหนดไว้เพื่อการยื่นตัวให้รับรอง โดยวันสุดท้ายที่ผู้ทรงสามารถขอให้มีการรับรอง คือวันสุดท้ายก่อนวันที่ตัวเงินถึงกำหนดใช้เงิน 1 วัน ดังนั้น ผู้ทรงสามารถทำคำคัดค้านการไม่รับรองได้จนถึงวันสุดท้ายก่อนวันที่ตัวเงินถึงกำหนดใช้เงิน 1 วัน หรือภายใน 3 วันต่อแต่นั้น

ตัวอย่าง

อ. ออกตัวแลกเงินเมื่อวันที่ 1 มีนาคม 2550 สั่ง จ. จ่ายเงินจำนวน 200,000 บาทแก่ ก. กำหนดใช้เงินวันที่ 1 มิถุนายน 2550 โดยผู้ส่งจ่ายไม่ได้กำหนดให้ผู้ทรงต้องนำตัวไปยื่นให้ผู้จ่ายรับรอง แต่หาก ก. ผู้ทรงประสงค์นำตัวไปยื่นให้ จ. ผู้จ่ายรับรองและได้ยื่นตัวให้รับรองในวันที่ 20 เมษายน 2550 แต่ จ. ผู้จ่ายปฏิเสธการรับรอง ก. ผู้ทรงสามารถทำคำคัดค้านการไม่รับรองเพื่อใช้สิทธิไต่เบี่ยงอย่างช้าที่สุดในวันที่ ก. ผู้ทรงสามารถขอรับรองตัวได้ คือ วันที่ 31 พฤษภาคม 2550 หรือ 3 วันต่อจากนั้น คือ วันที่ 1, 2, 3 มิถุนายน 2550 ฉะนั้น วันสุดท้ายที่ผู้ทรงสามารถทำคำคัดค้านการไม่รับรองได้คือ วันที่ 3 มิถุนายน 2550

¹⁰ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 927

“อันตัวแลกเงินนั้นจะนำไปยื่นแก่ผู้จ่าย ณ ที่อยู่ของผู้จ่าย เพื่อให้รับรองเมื่อไร ๆ ก็ได้ จนกว่าจะถึงเวลาที่กำหนดใช้เงินและผู้ทรงจะเป็นผู้ยื่นหรือเพียงแต่ผู้ที่ได้ตัวนั้นไว้ในครอบครองจะเป็นผู้นำไปยื่นก็ได้”

2) กรณีที่ผู้ส่งจ่ายหรือผู้สลักหลังได้กำหนดให้ผู้ทรงต้องยื่นตัวให้ผู้จ่ายรับรอง แต่ไม่ได้กำหนดเวลายื่นตัวไว้

ตัวแลกเงินที่ผู้ส่งจ่ายหรือผู้สลักหลังได้วางข้อกำหนดให้ผู้ทรงต้องยื่นตัวให้ผู้จ่ายรับรองตามมาตรา 927 วรรคสอง และมาตรา 927 วรรคห้า โดยไม่ได้กำหนดเวลายื่นเพื่อรับรองไว้ นั้น ผู้ทรงมีหน้าที่ต้องยื่นตัวให้ผู้จ่ายรับรองตามคำสั่งของผู้ส่งจ่ายหรือผู้สลักหลัง ทั้งนี้กำหนดเวลาการยื่นตัวให้รับรองจะเป็นเช่นเดียวกับกรณีที่ผู้ส่งจ่ายหรือผู้สลักหลังไม่ได้กำหนดให้ผู้ทรงยื่นตัวให้ผู้จ่ายทำการรับรองแต่ผู้ทรงต้องการยื่นตัวให้รับรอง คือ ผู้ทรงสามารถยื่นตัวแลกเงินให้ผู้จ่ายรับรองเมื่อไรก็ได้ก่อนตัวถึงกำหนดใช้เงิน เมื่อผู้ทรงได้ยื่นตัวให้รับรองแล้วผู้จ่ายไม่รับรอง ผู้ทรงสามารถทำคำคัดค้านการไม่รับรองภายในจำกัดเวลาที่กำหนดไว้เพื่อการยื่นตัวให้รับรองซึ่งก็คือวันก่อนถึงกำหนดใช้เงินนั่นเอง โดยผู้ทรงสามารถทำคำคัดค้านการไม่รับรองได้จนถึงวันสุดท้ายก่อนวันที่ตัวเงินถึงกำหนดใช้เงิน 1 วัน หรือภายใน 3 วันต่อแต่นั้น

3) กรณีที่ผู้ส่งจ่ายหรือผู้สลักหลังได้กำหนดระยะเวลาไว้ให้ผู้ทรงต้องยื่นตัวให้ผู้จ่ายรับรอง

ตัวแลกเงินที่ผู้ส่งจ่ายหรือผู้สลักหลังจำกัดเวลาให้ผู้ทรงต้องยื่นตัวให้ผู้จ่ายรับรองตามมาตรา 927 วรรคสอง และมาตรา 927 วรรคห้า¹¹ ผู้ทรงมีหน้าที่ต้องยื่นตัวให้ผู้จ่ายรับรองภายในจำกัดเวลาที่ผู้ส่งจ่ายและผู้สลักหลังกำหนด และเมื่อผู้จ่ายปฏิเสธการรับรองตัวที่ผู้ทรงยื่นให้รับรอง ผู้ทรงต้องทำคำคัดค้านภายในเวลาที่มีการกำหนดให้มีการรับรอง หรือภายใน 3 วันต่อแต่นั้น¹²

¹¹ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 927

...

“ในตัวแลกเงินนั้น ผู้ส่งจ่ายจะลงข้อกำหนดไว้ว่าให้นำยื่นเพื่อรับรองโดยกำหนดเวลาจำกัดไว้ให้ยื่น หรือไม่กำหนดเวลาก็ได้

....

....

ผู้สลักหลังทุกคนจะลงข้อกำหนดไว้ว่าให้นำตัวเงินยื่นเพื่อรับรอง โดยกำหนดเวลาจำกัดไว้ให้ยื่น หรือไม่กำหนดเวลาก็ได้ เว้นแต่ผู้ส่งจ่ายจะได้ห้ามการรับรอง”

¹² สมพงษ์ คงเจริญ, อ้างแล้ว เซึ่งอรรถที่ 1, น. 52.

ตัวอย่าง

อ. ออกตั๋วแลกเงินฉบับหนึ่งเมื่อวันที่ 1 เมษายน 2550 และสั่งให้ ร. ผู้ทรงยื่นตั๋วให้ จ. ผู้จ่ายรับรองภายใน 1 เดือน ฉะนั้น ร. ต้องยื่นให้ จ. รับรองอย่างช้าที่สุดในวันที่ 1 พฤษภาคม 2550 หากผู้ทรงนำตั๋วไปให้ผู้จ่ายรับรองในวันที่ 20 เมษายน 2550 แต่ผู้จ่ายไม่รับรอง ในกรณีนี้ผู้ทรงต้องทำคำคัดค้านการไม่รับรองภายในกำหนดเวลาที่กำหนดให้ยื่นตั๋วให้รับรอง คือต้องทำคำคัดค้านอย่างช้าในวันที่ 1 พฤษภาคม 2550 หรือภายใน 3 วันต่อจากนั้นคือ วันที่ 2, 3, 4 พฤษภาคม 2550 ดังนั้นวันสุดท้ายที่ผู้ทรงสามารถทำคำคัดค้านได้คือ วันที่ 4 พฤษภาคม 2550

4) ตั๋วแลกเงินอันสั่งให้ใช้เงินเมื่อสิ้นระยะเวลาที่กำหนดอย่างใดอย่างหนึ่งนับแต่ได้เห็น ตั๋วแลกเงินอันสั่งให้ใช้เงินเมื่อสิ้นระยะเวลาที่กำหนดอย่างใดอย่างหนึ่งนับแต่ได้เห็น นั้น ผู้ทรงต้องยื่นให้ผู้จ่ายรับรองภายในเวลา 6 เดือนนับแต่วันที่ลงในตั๋วหรือช้าเร็วกว่านั้นตามแต่ผู้สั่งจ่ายจะได้กำหนดตามมาตรา 928¹³ ตั๋วแลกเงินประเภทนี้โดยสภาพผู้ทรงมีหน้าที่ต้องยื่นให้ผู้จ่ายรับรองเสมอ เนื่องจากถ้าไม่มีการยื่นให้รับรองก็จะเป็นการเริ่มต้นนับระยะเวลาใช้เงิน โดยวันถึงกำหนดของตั๋วแลกเงินนั้นขึ้นอยู่กับการยื่นตั๋วให้ผู้จ่ายได้เห็น เมื่อผู้จ่ายได้เห็นตั๋วแล้วก็สามารถเริ่มนับวันถึงกำหนดให้เงินได้ เช่น ให้จ่ายเงินภายใน 15 วันนับแต่ได้เห็น ซึ่งหากผู้ทรงยื่นตั๋วประเภทนี้ให้ผู้จ่ายรับรองแล้วถูกผู้จ่ายปฏิเสธไม่ยอมรับของผู้ทรงก็สามารถทำคำคัดค้านการไม่รับรองและใช้สิทธิไล่เบี้ยลูกหนี้ทั้งหลายได้ก่อนตั๋วแลกเงินถึงกำหนดใช้เงินตามบทบัญญัติมาตรา 959 ข) (1)

การทำคำคัดค้านการไม่รับรองในกรณีตั๋วแลกเงินซึ่งถึงกำหนดเมื่อสิ้นระยะเวลานับแต่ได้เห็นนั้นต้องทำภายในจำกัดเวลาที่กฎหมายกำหนด คือต้องทำคำคัดค้านภายในจำกัดเวลาซึ่งกำหนดไว้เพื่อการยื่นตั๋วให้รับรองตามมาตรา 928 หากผู้ทรงยื่นตั๋วให้รับรองแล้วผู้จ่ายปฏิเสธการรับรอง ผู้ทรงสามารถทำคำคัดค้านการไม่รับรองได้ตั้งแต่ตั๋วขาดความเชื่อถือและสามารถทำคำคัดค้านได้ภายใน 6 เดือนนับแต่วันที่ลงในตั๋ว หรือช้าเร็วกว่านั้นตามแต่ผู้สั่งจ่ายกำหนดหรือภายใน 3 วันต่อแต่นั้น เมื่อผู้ทรงทำคำคัดค้านแล้วก็สามารถใช้สิทธิไล่เบี้ยลูกหนี้ตามตั๋วได้ และวันคัดค้านก็จะเป็นวันเริ่มนับกำหนดระยะเวลานับแต่ได้เห็นเช่นเดียวกัน¹⁴

¹³ สหอน รัตนไพจิตร, หลักกฎหมายตั๋วเงิน, พิมพ์ครั้งที่ 6 แก้ไขเพิ่มเติม (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2552), น. 176-177.

¹⁴ เพิ่งอ้าง, น. 156.

ตัวอย่าง

ส. ออกตั๋วแลกเงิน เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2552 สั่ง จ. จ่ายเงินให้ ร. จำนวน 100,000 บาท ตั๋วถึงกำหนดภายในสามสิบวันนับแต่ได้เห็น โดยในวันที่ 1 พฤศจิกายน 2552 ร. นำตั๋วไปยื่นให้ จ. ผู้จ่ายรับรอง จ. ปฏิเสธไม่รับรองตั๋ว ร. ต้องทำคำคัดค้านการไม่รับรองดังกล่าว ซึ่ง ร. สามารถทำคำคัดค้านได้ตั้งแต่วันที่ตั๋วขาดความเชื่อถือ คือ วันที่ 1 พฤศจิกายน 2552 ซึ่งเป็นวันที่ผู้จ่ายปฏิเสธไม่ยอมรับรับรองตั๋ว และมีสิทธิทำคำคัดค้านไปจนถึงวันที่ 30 มีนาคม 2553 ซึ่งเป็นจำกัดเวลาซึ่งกำหนดไว้เพื่อการยื่นตั๋วให้รับรองหรือภายใน 3 วันต่อแต่นั้น คือ วันที่ 31 มีนาคม, 1, 2 เมษายน 2553

ในเรื่องการทำคำคัดค้านตั๋วแลกเงินนั้น ถือเป็นหลักสากลที่กฎหมายตั๋วเงินเกือบทุกประเทศได้บัญญัติไว้ แต่รายละเอียดและวิธีการของการทำคำคัดค้านในแต่ละประเทศก็แตกต่างกันออกไป¹⁵ ตัวอย่างเช่น ตามกฎหมายของอังกฤษ คือ The Bill of Exchange Act 1882 ได้กำหนดไว้ว่าเมื่อตั๋วขาดความเชื่อถือเพราะไม่มีผู้รับรองหรือไม่ใช้เงิน ผู้ทรงจะมีสิทธิไล่เบี้ยเอาแก่ผู้สั่งจ่ายและผู้สลักหลังได้ทันที แต่ผู้ทรงยังไม่มีสิทธิในการฟ้องคดีจนกว่าจะได้ให้คำบอกกล่าว หรือทำคำคัดค้าน และกฎหมายกำหนดให้ผู้ทรงต้องทำคำคัดค้านการไม่รับรองหรือไม่ใช้เงินเฉพาะตั๋วแลกเงินนอกประเทศ (Foreign Bill) ขาดความเชื่อถือเพราะไม่รับรองหรือไม่ใช้เงิน ตามที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 51 (2) ว่า “เมื่อตั๋วเงินซึ่งปรากฏตามเนื้อความว่าเป็นตั๋วที่ออกมาจากนอกประเทศขาดความเชื่อถือเพราะไม่รับรอง ต้องทำคำคัดค้านไว้เป็นหลักฐาน และเมื่อเป็นตั๋วที่ไม่ใช่ขาดความเชื่อถือเพราะไม่รับรอง หากต่อมาตั๋วขาดความเชื่อถือเพราะไม่ใช้เงินก็ต้องทำคำคัดค้านการไม่ใช้เงินไว้เป็นหลักฐาน ถ้าไม่ทำการคัดค้าน ผู้สั่งจ่ายและผู้สลักหลังย่อมหลุดพ้นจากความรับผิดชอบ แต่ถ้าไม่ปรากฏตามเนื้อความว่าเป็นตัวนอกประเทศก็ไม่จำเป็นต้องทำคำคัดค้านเช่นนั้น”¹⁶

¹⁵ สุมิตรา ชื่นชมชาติ, “การทำคำคัดค้านตั๋วเงิน”, (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537)

¹⁶ The Bill of Exchange Act 1882, Section 51(2)

“Where a foreign bill, appearing on the face of it to be such, has been dishonoured by non-acceptance it must be duly protested for non-acceptance, and where such a bill, which has not been previously dishonoured by non-acceptance, is dishonoured by non-payment it must be duly protested for non-payment....”

แต่ในกรณีที่ตัวแลกเงินในประเทศขาดความเชื่อถือเพราะไม่รับรองหรือไม่ใช้เงิน The Bill of Exchange Act 1882 ไม่ได้กำหนดให้ผู้ทรงต้องทำคำคัดค้านแต่อย่างใด

ส่วนเรื่องกำหนดเวลาการทำคำคัดค้าน ผู้ทรงต้องทำคำคัดค้านภายในจำกัดเวลาที่กฎหมายกำหนด โดยการทำคำคัดค้านการไม่รับรองหรือไม่ใช้เงินต้องทำได้ในวันที่ตัวขาดความเชื่อถือ หรือในวันทำการถัดไป (มาตรา 51 (4)¹⁷)

การทำคำคัดค้านตัวแลกเงินของประเทศฝรั่งเศสตามที่ได้อำนาจไว้โดยประมวลกฎหมายพาณิชย์ เล่มที่ 5 หัวข้อ 1 บทที่ 1 มาตรา แอล 511-39 (Commercial Code, Book 5, Title 1 Commercial Paper, Chapter 1: Bill of exchange, Article L511-39) การปฏิเสธการรับรองหรือการไม่ใช้เงิน ต้องทำคำคัดค้านการไม่รับรอง หรือการไม่ใช้เงินภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด โดยการทำคำคัดค้านการไม่รับรองต้องทำภายในจำกัดเวลาที่กำหนดไว้เพื่อการยื่นตัวให้รับรองตามมาตรา แอล 511-39 วรรคสอง ส่วนคำคัดค้านการไม่ใช้เงินกรณีที่เป็นตัวแลกเงินที่ถึงกำหนดในวันที่กำหนดไว้ หรือเมื่อสิ้นระยะเวลาที่กำหนดไว้ นับแต่วันที่ลงในตัว หรือเมื่อสิ้นระยะเวลาที่กำหนดไว้ นับแต่ได้ยื่นตัว ผู้ทรงต้องทำคำคัดค้านในวันใดวันหนึ่งภายในสองวันทำการ หลังจากวันที่ตัวแลกเงินถึงกำหนดใช้เงิน หากเป็นตัวแลกเงินถึงกำหนดเมื่อได้เห็น การทำคำคัดค้านต้องทำตามเงื่อนไขดังที่ได้ระบุไว้ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการทำคำคัดค้านการไม่รับรอง¹⁸

¹⁷ The Bill of Exchange Act 1882, Section 51(4)

“Subject to the provisions of this Act, when a bill is noted or protested, it must be noted on the day of its dishonour. When a bill has been duly noted, the protest may be subsequently extended as of the date of the noting.”

¹⁸ French Commercial Code, Article L511-39

“Refusal to accept or pay must be recorded by a deed known as a non-acceptance protest or a non-payment protest.

A non-acceptance protest must be issued within the time limits fixed for presentation for acceptance...

A non-payment protest relating to a bill of exchange payable on a fixed date or a certain length of time after the date or presentation thereof must be registered on one of the two working days following the date on which the bill of exchange is payable. In the case of bills of exchange payable at sight, the protest must be drawn in

ส่วนการทำคำคัดค้านตามอนุสัญญาเฮก ค.ศ. 1912 กำหนดว่าในกรณีตั๋วแลกเงินขาดความเชื่อถือเพราะการไม่รับรองหรือการไม่ใช้เงิน ผู้ทรงมีหน้าที่ต้องทำคำคัดค้านการไม่รับรองหรือไม่ใช้เงินไว้เป็นหลักฐาน โดยการทำคำคัดค้านการไม่รับรองหรือไม่ใช้เงินผู้ทรงจะต้องทำภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด คือการทำคำคัดค้านการไม่รับรองต้องทำตามมาตรา 43 วรรคสามกำหนดไว้ โดยคำคัดค้านต้องทำภายในจำกัดเวลาอันกำหนดไว้เพื่อการยื่นตัวให้รับรอง¹⁹ ส่วนคำคัดค้านการไม่ใช้เงินตามมาตรา 43 วรรคสอง กำหนดว่าต้องทำคำคัดค้านภายในเวลาที่ตัวถึงกำหนดใช้เงินหรือวันใดวันหนึ่งภายใน 2 วันทำการ²⁰ ซึ่งวันที่ตัวถึงกำหนดใช้เงินต้องพิจารณาตามมาตรา 32 “ตั๋วแลกเงินอาจถูกระงับให้มีวันถึงกำหนดใช้เงินในวันใดวันหนึ่งที่ได้กำหนดไว้ หรือเมื่อสิ้นระยะเวลาอันกำหนดไว้นับแต่วันที่ลงในตัว หรือเมื่อได้เห็น หรือเมื่อสิ้นระยะเวลาอันกำหนดไว้ นับแต่ได้เห็น

ตั๋วแลกเงินไม่อาจกำหนดให้มีวันถึงกำหนดใช้เงินในประเภทอื่นนอกจากที่ได้บัญญัติไว้ในวรรคแรกหรือกำหนดให้มีการใช้เงินเป็นงวด ๆ”²¹

อนุสัญญาเจนีวา ค.ศ. 1930 ได้วางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการทำคำคัดค้านตั๋วแลกเงินไว้ในลักษณะเดียวกับอนุสัญญาเฮก ค.ศ. 1912 แต่มีรายละเอียดแตกต่างกัน กล่าวคือ ในกรณีที่ตั๋วขาดความเชื่อถือเพราะการไม่รับรองหรือไม่ใช้เงิน ผู้ทรงต้องทำคำคัดค้านไว้เป็นหลักฐาน ดังที่

accordance with the conditions indicated in the preceding sub-paragraph relating to non-acceptance protests...”

¹⁹ Hague Convention 1912, Article 43 paragraph 3

“Protest for non-acceptance must be made within the time fixed for presentment for acceptance...”

²⁰ Hague Convention 1912, Article 43 paragraph 2

“Protest for non-payment must be made either on the day on which the bill of exchange is payable or no one of the two succeeding business days.

²¹ Hague Convention 1912, Article 32

“A bill of exchange may be drawn payable on a fixed date; at a certain time after date; at sight; at a certain time after sight

Bill of exchange whose time of payment are fixed in any other way, or which are payable in installments, are void.”

มาตรา 44 วรรคสอง²² กำหนดไว้ ซึ่งการทำคำคัดค้านการไม่รับรองต้องทำภายในจำกัดเวลาอันกำหนดไว้เพื่อการยื่นตั๋วให้รับรอง²³ ส่วนการคัดค้านการไม่ใช้เงินตามมาตรา 44 วรรคสาม²⁴ ผู้ทรงต้องทำภายในระยะเวลาที่กำหนดไว้โดยแยกตามประเภทของตั๋ว กล่าวคือ ในกรณีตั๋วแลกเงินสั่งให้ใช้เงินในวันที่กำหนดไว้ หรือสิ้นเวลาอันกำหนดไว้ นับแต่ลงในตั๋วหรือได้เห็น ต้องทำคำคัดค้านภายในวันใดวันหนึ่งภายใน 2 วันทำการ นับจากวันที่ตั๋วถึงกำหนดใช้เงิน ในกรณีตั๋วสั่งให้ใช้เงินเมื่อได้เห็น คำคัดค้านต้องทำภายใต้เงื่อนไขที่กำหนดไว้เพื่อการทำคำคัดค้านการไม่รับรอง

อนุสัญญาว่าด้วยตั๋วแลกเงินระหว่างประเทศและตั๋วสัญญาใช้เงินระหว่างประเทศ ค.ศ. 1988 หรืออนุสัญญาเวียนนา ค.ศ. 1988 เมื่อตั๋วแลกเงินระหว่างประเทศขาดความเชื่อถือเพราะไม่รับรองหรือไม่ใช้เงินตามอนุสัญญาดังกล่าวได้กำหนดให้ผู้ทรงมีหน้าที่ทำคำคัดค้านก่อนการใช้สิทธิไล่เบี้ย ในการทำคำคัดค้านผู้ทรงจะต้องทำภายในจำกัดเวลาที่มาตรา 61²⁵ กำหนดไว้

²² Geneva Convention 1930, Article 44 paragraph 1

“Default of acceptance or of payment must be evidenced by an authentic act (protest for non-acceptance or non-payment).

²³ Geneva Convention 1930, Article 44 paragraph 2

“Protest for non-acceptance must be made within the limit of time fixed for presentment for acceptance. If in the case contemplated by Article 24, paragraph 1, the first presentment takes place on the last day of that time, the protest may nevertheless be drawn up on the next day”

²⁴ Geneva Convention 1930, Article 44 paragraph 3

“Protest for non-payment of a bill of exchange payable on a fixed day or at a fixed period after date or sight must be made on one of the two business days following the day on which the bill is payable. In the case of a bill payable at sight, the protest must be drawn up under the conditions specified in the foregoing paragraph for the drawing up of a protest for non-acceptance.”

²⁵ Geneva Convention 1930, Article 61

“Protest for dishonour of an instrument by non-acceptance or by non-payment must be made on the day on which the instrument is dishonoured or on one of the four business days which follow.”

กล่าวคือ การทำคำคัดค้านการไม่รับรองหรือไม่ใช้เงินนั้นต้องทำในวันที่ตัวขาดความเชื่อถือ หรือวันใดวันหนึ่งภายใน 4 วันทำการถัดจากวันที่ตัวขาดความเชื่อถือ

จะเห็นได้ว่าระบบกฎหมายทั้งคอมมอนลอว์และซีวิลลอว์ได้กำหนดเรื่องการทำคำคัดค้านการไม่รับรองหรือไม่ใช้เงินเอาไว้ แต่กำหนดเวลาการทำคำคัดค้านก็แตกต่างกันออกไป ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของระบบกฎหมายแต่ละระบบ สำหรับประเทศไทยในการร่างกฎหมายเรื่องการทำคำคัดค้านนั้นได้รับอิทธิพลมาจาก Uniform Law (Hague Convention 1913) จึงบัญญัติให้มีการทำคำคัดค้านกรณีตัวแลกเงินขาดความเชื่อถือเพราะผู้จ่ายไม่รับรองหรือไม่ใช้เงินภายในจำกัดเวลาที่กำหนดไว้ตามมาตรา 960 วรรคสองและวรรคสาม

3. ข้อยกเว้นกรณีที่ไม่ต้องทำคำคัดค้าน

แม้โดยหลักแล้วผู้ทรงต้องทำคำคัดค้านตัวแลกเงินเมื่อผู้จ่ายหรือผู้รับรองไม่รับรองหรือไม่ใช้เงินจึงจะทำให้ผู้ทรงมีสิทธิไล่เบี้ยลูกหนี้ทั้งหลายตามตัวแลกเงินได้ แต่ในบางกรณีผู้ทรงไม่จำเป็นต้องทำคำคัดค้านก็สามารถใช้สิทธิไล่เบี้ยลูกหนี้ทั้งหลายให้รับผิดชอบเพื่อความในตัวแลกเงินได้เช่นกันดังกรณีต่อไปนี้

3.1 เมื่อมีการคัดค้านการไม่รับรองอยู่แล้ว

กรณีที่ผู้ทรงได้ทำคำคัดค้านการที่ผู้จ่ายไม่ยอมรับรับรองตัวแลกเงินแล้ว ผู้ทรงก็ไม่ต้องยื่นตัวนั้นให้ผู้จ่ายใช้เงินและไม่ต้องทำคำคัดค้านการไม่ใช้เงินอีก ดังที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 960 วรรคสี่ “เมื่อมีคำคัดค้านการไม่รับรองขึ้นแล้วก็เป็นอย่างอื่นไม่ต้องยื่นเพื่อการใช้เงินและไม่ต้องทำคำคัดค้านการไม่ใช้เงิน” เพราะเมื่อผู้จ่ายปฏิเสธไม่รับรองตัวแลกเงินก็น่าจะปฏิเสธการจ่ายเงินด้วยเช่นกัน ผู้ทรงจึงไม่ต้องรอให้ตัวแลกเงินถึงกำหนดใช้เงินเพื่อยื่นให้ผู้จ่ายใช้เงินอีกที นอกจากนั้นเมื่อผู้จ่ายปฏิเสธการรับรองตัวแลกเงินและมีการทำคำคัดค้านการไม่รับรองไว้แล้ว ผู้ทรงก็มีสิทธิไล่เบี้ยลูกหนี้ทั้งหลายได้ก่อนตัวแลกเงินถึงกำหนด โดยไม่จำเป็นต้องยื่นตัวให้ผู้จ่ายใช้เงินอีก

อย่างไรก็ตามในกรณีที่ผู้จ่ายบอกปิดไม่ยอมรับรับรองและผู้ทรงได้ทำคำคัดค้านการไม่รับรองไว้แล้ว ผู้ทรงสามารถใช้สิทธิไล่เบี้ยได้ทันทีโดยไม่ต้องรอให้ตัวแลกเงินถึงกำหนดใช้เงินอีกตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 959 ข) (1)²⁶ แต่หากผู้ทรงต้องการนำตัวแลกเงินไปยื่นให้ผู้จ่ายใช้เงินอีก

²⁶ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 959

เมื่อตัวถึงกำหนดใช้เงินก็สามารถทำได้ แม้จะได้ทำคำคัดค้านการไม่รับรองไว้แล้วก็ตาม²⁷ หากผู้จ่ายไม่ใช้เงินผู้ทรงก็ไม่จำเป็นต้องทำคำคัดค้านการไม่ใช้เงินอีกเพราะได้ทำคำคัดค้านการไม่รับรองไปแล้ว

3.2 เมื่อผู้ส่งจ่ายล้มละลาย

ในกรณีที่ผู้ส่งจ่ายตัวแลกเงินชนิดไม่จำเป็นต้องให้ผู้ใดรับรองตัวล้มละลายนั้นเพียงแต่ผู้ทรงเอาคำพิพากษาซึ่งส่งให้ผู้ส่งจ่ายล้มละลายออกแสดงก็เป็นการเพียงพอที่ผู้ทรงจะใช้สิทธิไล่เบียดได้โดยไม่ต้องทำคำคัดค้าน ตามที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 960 วรรคสุดท้าย “ในกรณีทั้งหลายดังที่กล่าวไว้ในมาตรา 959 ข) (3) นั้น ท่านว่าถ้าเอาคำพิพากษาซึ่งส่งให้ผู้ส่งจ่ายเป็นคนล้มละลายออกแสดง ก็เป็นการเพียงพอที่จะทำให้ผู้ทรงสามารถใช้สิทธิไล่เบียดได้” เพราะคำพิพากษาให้ล้มละลายเป็นเอกสารของทางราชการซึ่งเป็นหลักฐานที่ดีและเพียงพอแล้วที่จะพิสูจน์ว่าผู้ออกตัวแลกเงินนั้นขาดความเชื่อถือจริงเพราะเป็นบุคคลล้มละลายแล้ว

3.3 ตัวแลกเงินมีข้อกำหนดว่าไม่จำเป็นต้องมีคำคัดค้าน

ตัวแลกเงินที่มีข้อกำหนดว่าไม่จำเป็นต้องมีคำคัดค้านตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 964 ที่ว่า “ด้วยข้อกำหนดเขียนลงไว้ว่า “ไม่จำเป็นต้องมีคำคัดค้าน” ก็ดี “ไม่มีคัดค้าน” ก็ดี หรือสำนวนอื่นใดทำนองนั้นก็ดี ผู้ส่งจ่ายหรือผู้สลักหลังจะยอมปลดเปลื้องผู้ทรงจากการทำคำคัดค้านการไม่รับรองหรือการไม่ใช้เงินก็ได้ เพื่อตนจะได้ใช้สิทธิไล่เบียด

“ผู้ทรงตัวแลกเงินจะใช้สิทธิไล่เบียดเอาแก่บรรดาผู้สลักหลัง ผู้ส่งจ่ายและบุคคลอื่น ๆ ซึ่งต้องรับผิดชอบตามตัวเงินนั้นก็ได้อีก คือ

...

ข) ไล่เบียดได้แม้ทั้งตัวเงินยังไม่ถึงกำหนดในกรณีดังจะกล่าวต่อไปนี้ คือ

(1) ถ้าเขาบอกปิดไม่รับรองตัวเงิน

...”

²⁷ จิตติ ดิงศภทิพย์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยบัญชี

เดินสะพัดและตัวเงิน, พิมพ์ครั้งที่ 17 แก้ไขเพิ่มเติมโดย เสาวนีย์ อัครโรจน์ (กรุงเทพมหานคร:

สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2533), น. 106.

ข้อกำหนดอันนี้ ย่อมไม่ปลดผู้ทรงให้พ้นจากหน้าที่นำตัวเงินยื่นภายในเวลายกกำหนด หรือจากหน้าที่ให้คำบอกกล่าวตัวเงินขาดความเชื่อถือแก่ผู้สละหลังคนก่อนหรือผู้ส่งจ่าย อนึ่ง หน้าที่นำสืบว่าไม่ปฏิบัติให้เป็นไปตามกำหนดเวลาจำกัดนั้น ย่อมตกอยู่กับบุคคลผู้แสวงจะให้ความซื่อมั่นเป็นข้อต่อสู้ผู้ทรงตัวแลกเงิน

ข้อกำหนดอันนี้ ถ้าผู้ส่งจ่ายเป็นผู้เขียนลงไปแล้ว ย่อมเป็นผลตลอดถึงคู่สัญญาทั้งปวงบรรดาที่ได้ลงลายมือชื่อในตัวเงินนั้น ถ้าและทั้งมีข้อกำหนดดังนี้แล้ว ผู้ทรงยังขึ้นทำคำคัดค้าน ไซ้ร้ ท่านว่าผู้ทรงต้องเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายเพื่อการนั้น หากว่าข้อกำหนดนั้นผู้สละหลังเป็นผู้เขียนลง และถ้ามีคำคัดค้านทำขึ้นไซ้ร้ ท่านว่าค่าใช้จ่ายในการคัดค้านนั้นอาจจะเรียกเอาใช้ได้จากคู่สัญญาอื่น ๆ บรรดาที่ได้ลงลายมือชื่อในตัวเงิน”

เมื่อมีคำสั่งของผู้ส่งจ่ายหรือผู้สละหลังในตัวระบุว่าจะไม่ต้องทำคำคัดค้านการไม่รับรองหรือไม่ใช้เงิน โดยอาจจะระบุว่า “ไม่จำเป็นต้องมีคำคัดค้าน” หรือ “ไม่มีคัดค้าน” หรือใช้ข้อความอื่นใดในทำนองเดียวกัน โดยอาจเขียนเป็นภาษาอังกฤษ เช่น “without protest” ผู้ทรงก็ไม่ต้องทำคำคัดค้าน ผลก็คือผู้ทรงใช้สิทธิไล่เบี้ยได้เลย²⁸ ถ้าผู้ทรงทำคำคัดค้านก็จะมีผลเสียต่อผู้ทรงในเรื่องค่าใช้จ่าย คือกรณีที่ผู้ส่งจ่ายเป็นผู้เขียนข้อกำหนดว่า “ไม่จำเป็นต้องมีคำคัดค้าน” ลงในตัวแลกเงิน ข้อกำหนดดังกล่าวย่อมเป็นผลตลอดถึงคู่สัญญาทุกฝ่ายที่ได้ลงลายมือชื่อในตัวแลกเงินนั้น แต่หากผู้ทรงยังทำคำคัดค้านโดยฝ่าฝืนคำสั่งดังกล่าว ผู้ทรงต้องเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายในการทำคำคัดค้านโดยไม่มีสิทธิเรียกเอาค่าใช้จ่ายที่เสียไปจากการทำคำคัดค้านจากบุคคลอื่น ๆ ได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 459/2500

ตัวแลกเงินที่ผู้ส่งจ่ายเขียนข้อความกำหนดลงว่าไม่จำเป็นต้องมีคำคัดค้านนั้น เมื่อถึงกำหนดผู้ทรงยื่นตัวให้ผู้รับรองจ่ายเงิน ผู้รับรองไม่จ่ายเงินผู้ทรงไม่ต้องทำคำคัดค้านก็มีอำนาจฟ้องได้

กรณีที่ผู้สละหลังเป็นผู้เขียนข้อกำหนดว่า “ไม่จำเป็นต้องมีคำคัดค้าน” ลงไปในตัวเงิน แต่หากผู้ทรงยังทำคำคัดค้านโดยฝ่าฝืนคำสั่งดังกล่าว ผู้ทรงสามารถเรียกค่าใช้จ่ายที่ใช้ในการทำคำคัดค้านจากคู่สัญญาคนอื่น ๆ ที่ลงลายมือชื่อในตัวได้ยกเว้นจากผู้สละหลังคนที่เขียนคำสั่งนั้น

อย่างไรก็ตาม แม้มีข้อกำหนดว่าไม่จำเป็นต้องมีคำคัดค้านตัวแลกเงิน ก็ไม่ได้ปลดผู้ทรงจากหน้าที่อื่น ๆ ที่กฎหมายกำหนดกล่าวคือ ผู้ทรงยังมีหน้าที่ยื่นตัวแลกเงินให้ผู้จ่ายหรือผู้รับรองใช้

²⁸ ประทีป เฉลิมภักทรกุล, อ้างแล้ว เซึ่งอรรถที่ 9, น. 210.

เงินภายในกำหนดเวลาและมีหน้าที่ให้คำบอกกล่าวกรณีตัวแลกเงินขาดความเชื่อถือเพราะไม่มีการรับรองหรือไม่มีการใช้เงินแก่ผู้สลับหลังคนก่อน ซึ่งในเรื่องนี้กฎหมายให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ทรงได้ปฏิบัติหน้าที่ตามที่กำหนดเวลาที่จำกัดไว้ ฝ่ายใดโต้แย้งว่าผู้ทรงมิได้ปฏิบัติหน้าที่ตามที่กำหนดเวลาที่จำกัด หน้าที่น่าสืบตอกอยู่กับฝ่ายนั้น²⁹

3.4 เมื่อมีการบันทึกการไม่รับรองหรือการไม่ใช้เงินของผู้จ่ายในตัวแลกเงินที่ออกภายในประเทศ

ตัวเงินที่ออกภายในประเทศนั้น ถ้าผู้จ่ายบันทึกในตัวแลกเงินระบุว่าตนไม่รับรองตัว หรือผู้จ่ายหรือผู้รับรองบันทึกว่าตนไม่ใช้เงินตามตัวโดยลงวันที่ เดือน ปี และลายมือชื่อไว้ ผู้ทรงก็ไม่ต้องทำคำคัดค้านการไม่รับรองหรือการไม่ใช้เงินได้ ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 965 “ในกรณีตัวเงินภายในประเทศ ถ้าผู้จ่ายบันทึกไว้ในตัวแลกเงินเป็นข้อความบอกปิดไม่รับรองหรือไม่ยอมใช้เงิน ทั้งลงวันที่บอกปิดลงลายมือชื่อไว้ด้วยแล้ว ท่านว่าคำคัดค้านนั้นก็เป็นอย่างอื่นไม่จำเป็นต้องทำ และผู้ทรงต้องส่งคำบอกกล่าวขาดความเชื่อถือไปยังบุคคลซึ่งตนจำนงจะไล่เบี้ยภายในสี่วันต่อจากวันเขาบอกปิดไม่รับรองนั้น” เพราะเป็นหลักฐานเพียงพอที่จะยืนยันได้ว่าการบอกปิดไม่รับรองหรือไม่ใช้เงินแล้ว จึงไม่มีความจำเป็นที่จะต้องทำคำคัดค้านอีก แต่ผู้ทรงยังต้องส่งคำบอกกล่าวการที่ตัวขาดความเชื่อถือไปยังบุคคลซึ่งตนประสงค์จะไล่เบี้ยภายใน 4 วันต่อจากวันที่มีการบอกปิดไม่รับรองหรือไม่ใช้เงิน³⁰

เนื่องจากกฎหมายไม่ได้ให้คำนิยามคำว่า “ตัวเงินในประเทศ” เอาไว้ ดังนั้นจึงต้องมาพิจารณาจากความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านนิติศาสตร์ เช่น

ท่านศาสตราจารย์จิตติ ติงศภัทย์ ได้ให้ความเห็นถึงตัวเงินภายในประเทศไว้ดังนี้ “ตัวเงินภายในประเทศนั้น พอเทียบเคียงได้ตามพระราชบัญญัติตัวแลกเงินของอังกฤษ มาตรา 4 กล่าวไว้ว่า เป็นตัวที่ออกในประเทศ และให้จ่ายเงินภายในประเทศ ผู้จ่ายอยู่นอกประเทศก็ได้ หรือตัวที่ออกในประเทศสั่งให้บุคคลที่อยู่ในประเทศจ่ายเงิน แม้จะจ่ายนอกประเทศก็ไม่สำคัญ ตัวเงินที่ไม่ปรากฏข้อความเป็นอย่างอื่นบนตัวเงินแล้ว ก็จัดเป็นตัวเงินในประเทศได้”³¹

²⁹ เฉลิม ยงบุญเกิด, ตัวแลกเงิน, (พระนคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัดบำรุงสาส์น, 2509), น. 188.

³⁰ เสาวนีย์ อัครโรจน์, อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 3, น. 144.

³¹ จิตติ ติงศภัทย์, อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 25, น. 113.

อาจารย์เฉลิม ยงบุญเกิด ได้ให้ความเห็นถึงตัวเงินภายในประเทศไว้ดังนี้ “อะไรคือตัวเงินภายในประเทศไม่มีกฎหมายวิเคราะห์ศัพท์ไว้ แต่ก็พอจะอนุมานเทียบได้กับพระราชบัญญัติตัวเงิน ค.ศ. 1882 ของอังกฤษมาตรา 4 (1) ที่บัญญัติไว้ว่า ตัวเงินภายในประเทศคือตัวที่ออกหรือปรากฏตามเนื้อความว่าได้ออกและพึงใช้เงินกันในเกาะอังกฤษหรือออกในเกาะอังกฤษและสั่งให้บุคคลซึ่งมีภูมิลำเนาในเกาะอังกฤษใช้เงิน ตัวอื่นนอกจากนี้เป็นตัวนอกประเทศ...”³²

จะเห็นได้ว่าถึงแม้กฎหมายตัวเงินของประเทศไทยไม่ได้ให้คำนิยามตัวเงินภายในประเทศเอาไว้ แต่ผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่านก็ได้นำกฎหมายของอังกฤษมาปรับใช้กับการพิจารณาว่าตัวประเภทใดเป็นตัวในประเทศ นอกจากนั้นยังมีคำพิพากษาฎีกาที่ 1558/2529 ที่สามารถนำมาปรับใช้กับตัวแลกเงินได้ดังนี้

คำพิพากษาฎีกาที่ 1558/2529

เช็คพิพาทซึ่งเป็นเช็คของธนาคารในประเทศฝรั่งเศสนั้นจะเป็นเช็คออกมาแต่ต่างประเทศหรือไม่อยู่ที่ว่าผู้ส่งจ่ายได้ส่งจ่ายเช็คภายในประเทศหรือส่งจ่ายเช็คที่ต่างประเทศเป็นสำคัญ หาใช่ดูว่าธนาคารตามเช็คอยู่ ณ ที่ใดเป็นสำคัญไม่ เมื่อจำเลยมีภูมิลำเนาในประเทศเป็นผู้ส่งจ่ายเช็คพิพาทในประเทศไทย เช็คพิพาทจึงไม่ใช่เช็คที่ออกมาแต่ต่างประเทศแต่เป็นเช็คภายในประเทศ

ดังนั้นอาจพอสรุปได้ว่าตัวแลกเงินในประเทศ คือ ตัวแลกเงินที่ออกหรือปรากฏตามเนื้อความว่าได้ออกและใช้เงินกันในประเทศ หรือเป็นตัวแลกเงินที่ออกหรือปรากฏตามเนื้อความว่าได้ออกในประเทศและสั่งให้บุคคลที่มีถิ่นที่อยู่ในประเทศเป็นผู้ใช้เงิน

3.5 เมื่อมีเหตุจำเป็นที่ไม่อาจทำคำคัดค้านได้ภายในกำหนด

ในกรณีที่มีเหตุจำเป็นมาขัดขวางทำให้ผู้ทรงไม่สามารถทำคำคัดค้านได้ภายในเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้ก็อาจขยายกำหนดเวลานั้นออกไปได้หรืออาจไม่ต้องทำคำคัดค้านก็ได้ ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 974 ว่า

“การยื่นตัวแลกเงินก็ดี การทำคำคัดค้านก็ดี ถ้ามีเหตุจำเป็นอันมิอาจก้าวล่วงเสียได้มาขัดขวางมิให้ทำได้ภายในกำหนดเวลาจำกัดสำหรับการนั้นไซ้ร้ ท่านให้ยืดกำหนดเวลาออกไปอีกได้

³² เฉลิม ยงบุญเกิด , อ้างแล้ว เชียงธรรมที่ 29, น. 188.

เหตุจำเป็นอันมิอาจก้าวล่วงเสียได้ตั้งว่ามานั้น ผู้ทรงต้องบอกกล่าวแก่ผู้สลักหลังคน ถัดตนขึ้นไปโดยไม่ชักช้า และคำบอกกล่าวนั้นต้องเขียนระบุลงในตัวเงิน หรือใบประจำต่อต้องลง วันและลงลายมือชื่อของผู้ทรง การอื่น ๆ นอกจากที่กล่าวนี้ ท่านให้บังคับตามบทบัญญัติ มาตรา ๙๖๓

เมื่อเหตุจำเป็นอันมิอาจก้าวล่วงเสียได้นั้นสุดสิ้นลงแล้ว ผู้ทรงต้องยื่นตัวเงินให้เขา รับรองหรือใช้เงินโดยไม่ชักช้า และถ้าจำเป็นก็ทำคำคัดค้านขึ้น

ถ้าเหตุจำเป็นอันมิอาจก้าวล่วงเสียได้นั้น ยังคงมีอยู่ต่อไปจนเป็นเวลาสามสิบวัน ภายหลังจากตัวเงินถึงกำหนดไซ้ ท่านว่าจะใช้สิทธิโต้แย้งก็ได้ และถ้าเช่นนั้นการยื่นตัวเงินก็ดี การทำ คำคัดค้านก็ดี เป็นอันไม่จำเป็นต้องทำ

ในส่วนตัวเงินชนิดที่ให้ใช้เงินเมื่อได้เห็น หรือให้ใช้เงินในระยะเวลาอย่างหนึ่งอย่างใด ภายหลังจากได้เห็นนั้น กำหนดสามสิบวันเช่นว่ามานี้ ท่านให้นับแต่วันที่ผู้ทรงได้ให้คำบอกกล่าวเหตุ จำเป็นอันมิอาจก้าวล่วงเสียได้นั้นแก่ผู้สลักหลังถัดตนขึ้นไป และถึงแม้ว่าจะเป็นการก่อนล่วง กำหนดเวลายื่นตัวเงิน ก็ให้นับเช่นนั้น”

หากมีเหตุจำเป็นที่ผู้ทรงไม่สามารถทำคำคัดค้านได้ภายในเวลาที่กำหนดก็จะเอาผิด แก่ผู้ทรงซึ่งเป็นเจ้านี้ตามตัวแลกเงินมิได้

เหตุจำเป็นตามมาตรา 974 ที่ขัดขวางมิให้ผู้ทรงสามารถทำคำคัดค้านได้ภายใน กำหนดเวลาอาจเป็นเหตุใด ๆ ก็ได้โดยอาจเป็นเหตุสุดวิสัยหรือเหตุขัดข้องแต่เป็นเหตุจำเป็นใน สายตาวิญญูชน เช่น การจลาจล การปฏิวัติ วาทภัย หรืออื่น ๆ ซึ่งทำให้ผู้ทรงสามารถยึด กำหนดเวลาทำคำคัดค้านออกไปได้

4. วิธีการทำคำคัดค้าน

การทำคำคัดค้านมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นหลักฐานว่าผู้ทรงได้ยื่นตัวให้ผู้จ่ายหรือผู้ใช้ เงินให้รับรองตัวหรือใช้เงินตามตัว แต่บุคคลดังกล่าวปฏิเสธไม่ยอมรับรองหรือใช้เงิน เมื่อตัวขาด ความเชื่อถือเพราะไม่รับรองหรือไม่ใช้เงิน ผู้ทรงตัวแลกเงินต้องทำคำคัดค้านตามแบบและวิธีการที่ กฎหมายกำหนดไว้ โดยการทำการคัดค้านต้องให้นายอำเภอหรือผู้ทำการแทนหรือทนายความผู้ ได้รับอนุญาตให้ทำการคัดค้าน ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 961 วรรคแรกที่ว่า “คำคัดค้านนั้นให้นายอำเภอ หรือผู้ทำการแทนนายอำเภอ หรือทนายความผู้ได้รับอนุญาตเพื่อการนี้เป็นผู้ทำ”

เหตุผลที่กฎหมายไทยกำหนดให้นายอำเภอหรือผู้แทนเป็นผู้ทำคำคัดค้าน เนื่องจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 961 ที่ได้บัญญัติถึงวิธีทำคำคัดค้าน และกฎเสนาบดีกระทรวงยุติธรรมฉบับที่ 67 ออกตามความในมาตรา 961 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งประกาศใช้มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2472 ในสมัยนั้นความเจริญก้าวหน้าในด้านต่าง ๆ ยังมีไม่มาก เมื่อมีการประกอบธุรกิจมีการค้าขายโดยมีการนำตัวแลกเงินมาใช้ยังไม่เป็นที่แพร่หลายในกลุ่มบุคคลทั่วไป ทำให้เมื่อมีการกำหนดให้มีการทำคำคัดค้านตัวเงินซึ่งต้องทำตามแบบและวิธีการที่กฎหมายกำหนดจึงมีความจำเป็นที่ต้องพิจารณาว่าจะให้ใครหรือหน่วยงานได้รับผิดชอบ

ในการทำคำคัดค้านตัวแลกเงินนั้น ตอนแรกมีการเสนอให้กรมไปรษณีย์เป็นผู้มีหน้าที่ทำคำคัดค้านตามแบบและวิธีการอย่างที่ทำกันอยู่ในประเทศเบลเยียม แต่เมื่อพิจารณาแล้วเห็นว่าประเทศไทยกับประเทศเบลเยียมมีความแตกต่างกันมากในเรื่องประสิทธิภาพของการดำเนินงานรวมทั้งจำนวนของที่ทำกรไปรษณีย์ และบุคลากรไปรษณีย์ของไทยยังไม่มีความรู้ความสามารถเพียงพอที่จะดำเนินการดังกล่าวได้ จึงไม่สมควรให้กรมไปรษณีย์เป็นผู้ทำคำคัดค้าน ต่อมาจึงมีการเสนอให้นายอำเภอเป็นผู้ดำเนินการ เพราะเห็นว่าในประเทศไทยนั้นนายอำเภอซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของทางราชการที่มีอยู่ในทุกพื้นที่ เป็นผู้มีความรู้ความสามารถ และมีหน้าที่ต้องรับเรื่องจากประชาชนอยู่แล้ว ดังนั้นหากให้นายอำเภอเป็นผู้ทำคำคัดค้านจะทำให้มีความสะดวกรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพมากกว่าให้บุคคลอื่นเป็นผู้ดำเนินการ นอกจากนั้นการที่ให้นายอำเภอเป็นผู้ทำก็ทำให้การคัดค้านดังกล่าวมีความน่าเชื่อถือ เพราะคำคัดค้านดังกล่าวมาจากเจ้าหน้าที่ของทางราชการจึงมีความน่าเชื่อถืออยู่ในตัว ดังนั้นจึงเห็นสมควรให้นายอำเภอเป็นผู้ทำคำคัดค้าน

จะเห็นได้ว่าจากสภาพเศรษฐกิจและสังคมสมัยก่อน การที่กำหนดให้นายอำเภอเป็นผู้ทำคำคัดค้านจึงเป็นการเหมาะสมกับสถานการณ์ในขณะนั้นแล้ว ทั้งนี้ในการทำคำคัดค้านนอกจากจะให้นายอำเภอหรือผู้แทนมีหน้าที่ทำคำคัดค้านแล้วยังมีการกำหนดให้ทนายความผู้ได้รับอนุญาตสามารถทำคำคัดค้านได้เช่นกัน การที่กฎหมายกำหนดให้ทนายความเป็นผู้ทำคำคัดค้านด้วยนั้น เนื่องจากระหว่างที่มีการแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 ซึ่งได้ส่งให้สถานทูตอังกฤษทำการวิจารณ์ ทางสถานทูตอังกฤษวิตกว่าอำเภอมีงานมากแล้วและนายอำเภอไม่ค่อยรู้ภาษาอังกฤษ เกรงว่าจะปฏิบัติงานไม่ได้ผล ดังนั้นประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 961 ที่ประกาศใช้ในปีพ.ศ. 2472 จึงได้เพิ่มข้อความให้ทนายความที่ได้รับอนุญาตเป็นผู้ทำคำคัดค้านได้อีกฝ่ายหนึ่ง³³ ซึ่งทนายความที่จะทำคำคัดค้านได้ต้องเป็นทนายความที่ได้รับ

³³ เฉลิม ынบุญเกิด, อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 29, น. 184.

อนุญาตตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในกฎเสนาบดีกระทรวงยุติธรรมฉบับที่ 67 คือ เป็นทนายความ ผู้ได้รับใบอนุญาตให้เป็นทนายความผู้ทำคำคัดค้านจากอธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ดั่งนั้น ทนายความทั่วไปที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียนเป็นทนายความผู้ได้รับอนุญาตให้ทำคำคัดค้านกับอธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์จึงไม่สามารถทำคำคัดค้านได้

ดั่งนั้น ตัวแลกเงินขาดความเชื่อถือเพราะไม่รับรองหรือไม่ใช้เงิน ผู้ทรงต้องนำตัวไป แจ้งต่อนายอำเภอหรือผู้ทำการแทนหรือทนายความผู้ได้รับอนุญาตให้ทำคำคัดค้าน ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 961 วรรคแรก “คำคัดค้านนั้นให้นายอำเภอ หรือผู้ทำการแทนนายอำเภอ หรือทนายความผู้ได้รับอนุญาตเพื่อการนี้เป็นผู้ทำ” และบุคคลที่มีหน้าที่ทำคำคัดค้านนี้จะนำตัวไปยื่น เพื่อให้รับรองหรือเพื่อใช้เงิน (แล้วแต่กรณี) อีกที่ตามแบบที่กำหนดไว้ ถ้ายังไม่มีการรับรองหรือการใช้เงิน บุคคลที่มีหน้าที่ทำคำคัดค้านมีหน้าที่ต้องทำคำคัดค้านตามแบบและวิธีการที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 962 ที่ว่า “ในคำคัดค้านนั้นนอกจากชื่อ ตำแหน่ง และลายมือชื่อของผู้ทำ ต้องมีสำเนาตัวเงินกับรายการสลักหลังทั้งหมดตรงถ้อยตรงคำ กับระบุดความตั้งจะกล่าวต่อไปนี้ คือ

- (1) ชื่อ หรือยี่ห้อของบุคคลผู้คัดค้านและผู้ถูกคัดค้าน
- (2) มูล หรือเหตุที่ต้องทำคำคัดค้านตัวเงิน การทวงถามและคำตอบถ้ามี หรือข้อความที่ว่าหาตัวผู้จ่ายหรือผู้รับรองไม่พบ
- (3) ถ้ามีการรับรอง หรือการใช้เงินเพื่อแก้หน้า ให้แถลงลักษณะแห่งการเข้าแก้หน้า ทั้งชื่อ หรือยี่ห้อของผู้รับรองหรือผู้ใช้เงินเพื่อแก้หน้าและชื่อบุคคลซึ่งเขาเข้าแก้หน้านั้นด้วย
- (4) สถานที่และวันทำคำคัดค้าน”

และกฎกระทรวงยุติธรรมที่ 67 ออกตามความในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 961 วรรคสอง ลงวันที่ 15 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2471 ซึ่งตามกฎกระทรวงยุติธรรมที่ 67 ได้กำหนดแบบพิมพ์คำคัดค้านแบบ 2 ไว้ 3 แบบ คือ

1. แบบ 2 ก. สำหรับใช้เมื่อหาตัวฝ่ายที่ถูกคัดค้านไม่พบ ในการไม่รับรอง ถ้าเป็นตัวแลกเงิน การไม่จดรับรู้ ถ้าเป็นตัวสัญญาใช้เงิน
2. แบบ 2 ข. สำหรับใช้เมื่อหาตัวฝ่ายที่ถูกคัดค้านไม่พบ ในการไม่ใช้เงินตามตัวแลกเงิน หรือตัวสัญญาใช้เงิน หรือเช็ค
3. แบบ 2 ค. สำหรับใช้เมื่อพบตัวฝ่ายที่ถูกคัดค้าน

ดังนั้นการทำคำคัดค้านต้องทำตามแบบและวิธีการที่กฎหมายกำหนดเอาไว้ถึงจะมีผลใช้ยันต่อบุคคลอื่น ๆ ได้

เมื่อผู้ทำคำคัดค้านทำคำคัดค้านเสร็จแล้วให้ส่งมอบคำคัดค้านให้แก่ผู้ร้องขอให้ทำคำคัดค้านพร้อมส่งคำบอกกล่าวการคัดค้านไปยังผู้ถูกคัดค้านซึ่งเป็นบุคคลที่ปฏิเสธการรับรองหรือใช้เงินตามตัว ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 967 วรรค 2 ที่ว่า “ให้ผู้ทำคำคัดค้านส่งมอบคำคัดค้านแก่ผู้ร้องขอให้ทำ และให้ผู้ทำคำคัดค้านรับส่งคำบอกกล่าวการคัดค้านนั้นไปยังผู้ถูกคัดค้าน ถ้าทราบภูมิลำเนา ก็ให้ส่งโดยจดหมายลงทะเบียนไปรษณีย์หรือส่งมอบไว้ ณ ภูมิลำเนาของผู้นั้นก็ดี ถ้าไม่ทราบภูมิลำเนา ก็ให้ปิดสำเนาคำคัดค้านไว้ยังที่ซึ่งเห็นได้ง่าย ณ ที่ว่าการอำเภอประจำท้องที่อันผู้ถูกคัดค้านมีถิ่นที่อยู่ครั้งหลังที่สุด”

เมื่อพิจารณาตามหลักกฎหมายของต่างประเทศในส่วนของวิธีการทำคำคัดค้านแล้ว จะเห็นได้ว่า โดยหลักแล้วแต่ละประเทศจะกำหนดให้การทำคำคัดค้านทำโดยโนตารีพับลิก เนื่องจากโนตารีพับลิกมีความเป็นสากลเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปรวมถึงศาลของประเทศต่าง ๆ ด้วยเช่นกัน อย่างไรก็ตามในส่วนรายละเอียดเรื่องแบบและวิธีการทำคำคัดค้านนั้นในแต่ละประเทศก็จะบัญญัติแตกต่างกันออกไป ซึ่งรายละเอียดของแบบและวิธีการทำคำคัดค้านผู้เขียนได้อธิบายไว้ในบทที่ 3

5. หน้าที่ของผู้ทรงและผู้สลับหลังเมื่อทำคำคัดค้านแล้ว

เมื่อผู้ทรงได้ทำคำคัดค้านการไม่รับรองหรือไม่ใช้เงินแล้ว ก่อนที่ผู้ทรงจะใช้สิทธิไต่เบียดลูกหนี้ทั้งหลายตามตัวแลกเงินได้ ผู้ทรงยังมีหน้าที่ต้องทำคำบอกกล่าวการไม่รับรองหรือไม่ใช้เงินนั้นไปยังผู้ส่งจ่ายและผู้สลับหลังถัดต้นขึ้นไปให้ทราบถึงการที่ตัวขาดความเชื่อถือ โดยความมุ่งหมายในการทำบอกกล่าวก็เพื่อจะให้มีการบอกกล่าวกันในบรรดาผู้ต้องรับผิดชอบว่าตัวเงินขาดความเชื่อถือแล้ว เพื่อที่ให้คนทั้งหลายเหล่านั้นเตรียมเงินไว้ให้เขา³⁴ และเหตุที่กฎหมายกำหนดให้ผู้ทรงบอกกล่าวแก่ผู้ส่งจ่ายเนื่องจากผู้ทรงยอมทราบภูมิลำเนาของผู้ส่งจ่ายเพราะปรากฏตามเนื้อความ

³⁴ เสนีย์ ปราโมช, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 ว่าด้วยตัวเงิน, พิมพ์ครั้งที่ 3 แก้ไขเพิ่มเติม(กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2514), น. 123.

แห่งตัวนั้น ส่วนเหตุที่ให้บอกกล่าวแก่ผู้สละหลังเนื่องจากผู้ทรงควรทราบภูมิลำเนาของผู้โอนตัวให้
ตน³⁵

ผู้ทรงมีหน้าที่ต้องทำคำบอกกล่าวตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 963 ว่า “ผู้ทรงต้องให้
คำบอกกล่าวการที่เขาไม่รับรองตัวแลกเงินหรือไม่ใช้เงินนั้นไปยังผู้สละหลังถัดตนขึ้นไปกับทั้งผู้ส่ง
จ่ายด้วยภายในเวลาสี่วันต่อจากวันคัดค้าน หรือต่อจากวันยื่นตัวในกรณีที่มีข้อกำหนดว่า “ไม่
จำต้องมีคำคัดค้าน”

นอกจากผู้ทรงต้องทำคำบอกกล่าวแล้ว ผู้สละหลังทุกคนก็ต้องให้คำบอกกล่าวการที่
ผู้จ่ายหรือผู้รับรองไม่รับรองหรือไม่ใช้เงินไปยังผู้สละหลังถัดตนขึ้นไปภายใน 2 วันนับแต่วันที่ตนได้
รับคำบอกกล่าวและทำเป็นลำดับไปจนถึงผู้ส่งจ่ายโดยต้องบอกให้ทราบชื่อและที่อยู่ของผู้ที่ได้ให้
คำบอกกล่าวมาก่อนด้วยตามมาตรา 963 วรรคสอง³⁶

การส่งคำบอกกล่าวซึ่งเป็นหน้าที่ของผู้ทรงหรือผู้สละหลังนั้น ผู้จ่ายหรือผู้สละหลัง
อาจลดละหน้าที่ในการทำคำบอกกล่าวให้แก่ผู้ทรงหรือผู้สละหลังได้ตามที่ระบุไว้ในมาตรา 915 “ผู้
ส่งจ่ายตัวแลกเงินและผู้สละหลังคนใด ๆ ก็ดี จะจัดข้อกำหนดซึ่งจะกล่าวต่อไปนี้ลงไว้ชัดเจนในตัว
นั้นก็ได้อีก คือ

- (1) ข้อกำหนดดบล้างหรือจำกัดความรับผิดชอบของตนเองต่อผู้ทรงตัวเงิน
- (2) ข้อกำหนดยอมลดละให้แก่ผู้ทรงตัวเงินซึ่งหน้าที่ทั้งหลายอันผู้ทรงจะพึงต้องมีแก่
ตนบางอย่างหรือทั้งหมด”

จะเห็นได้ว่า หากผู้ส่งจ่ายหรือผู้สละหลังได้การวางข้อกำหนดลดละหน้าที่ให้ผู้ทรง
และผู้สละหลังแล้วอื่นที่มีต่อตนแล้ว ผู้ทรงก็ไม่ต้องทำคำบอกกล่าว

การทำคำบอกกล่าวเมื่อตัวแลกเงินขาดความเชื่อถือเพราะไม่รับรองหรือไม่ใช้เงินนั้น
ต้องมีเนื้อหาตามที่กฎหมายกำหนดไว้ในมาตรา 966 “คำบอกกล่าวขาดความเชื่อถือในกรณีไม่
รับรองหรือไม่ใช้เงินนั้นต้องมีรายการคือ วันที่ลงในตัวแลกเงิน ชื่อหรือยี่ห้อของผู้ส่งจ่ายและของผู้
จ่าย จำนวนเงินในตัวเงินวันถึงกำหนดใช้เงิน ชื่อหรือยี่ห้อและสำนักของผู้ทรงตัวเงิน วันที่คัดค้าน
หรือวันที่บอกปิดไม่รับรองหรือไม่ใช้เงิน กับข้อความว่าเขาไม่รับรองหรือไม่ใช้เงินตามตัวเงินนั้น”
ส่วนการส่งคำบอกกล่าวจะทำโดยวิธีใดก็ได้เพื่อให้ผู้ส่งจ่าย ผู้สละหลังทราบว่าตัวแลกเงินขาด
ความน่าเชื่อถือแล้ว เช่น ส่งคำบอกกล่าวทางไปรษณีย์ ทางโทรศัพท์ หรือทางอีเมล เป็นต้น

³⁵ สมพงษ์ คงเจริญ, อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 1, น. 55.

³⁶ เสาวนีย์ อัครวิโรจน์, อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 3, น. 247.

หากผู้ทรงหรือผู้สละหลังตัวแลกเงินซึ่งมีหน้าที่ต้องส่งคำบอกกล่าวเมื่อตัวแลกเงินขาดความเชื่อถือเพราะไม่รับรองหรือไม่ใช้เงินไม่ส่งคำบอกกล่าวภายในจำกัดเวลาที่กฎหมายกำหนด ผู้ทรงหรือผู้สละหลังต้องรับผิดชอบเพื่อความปลอดภัยอันเกิดแก่ความประมาทเลินเล่อเพียงไม่เกินจำนวนเงินในตัวแลกเงิน³⁷ (มาตรา 963 วรรคท้าย) ดังนั้น แม้ผู้ทรงและผู้สละหลังไม่ได้ส่งคำบอกกล่าวภายในเวลาที่กำหนดก็ไม่ได้ทำให้ผู้ทรงหรือผู้สละหลังคนดังกล่าวสิ้นสิทธิไต่เบี่ยลูกหนี้ทั้งหลายอย่างเช่นในกรณีของการไม่ทำคำคัดค้าน

อย่างไรก็ตามเมื่อได้พิจารณากฎหมายต่างประเทศแล้วจะพบว่า กฎหมายตัวเงินของอังกฤษและอเมริกากำหนดให้ผู้ทรงต้องทำคำบอกกล่าวเมื่อตัวแลกเงินขาดความเชื่อถือ ทั้งนี้ตามกฎหมายของอังกฤษกำหนดให้ผู้ทรงมีหน้าที่ต้องให้คำบอกกล่าวแก่ผู้ส่งจ่ายและผู้สละหลังหากผู้ทรงไม่ทำคำบอกกล่าวการขาดความเชื่อถือจะทำให้ลูกหนี้ตามตัวที่ไม่ได้รับคำบอกกล่าวหลุดพ้นความรับผิด (มาตรา 48 วรรคแรก) เว้นแต่ผู้รับรองที่แม้ไม่ได้รับคำบอกกล่าวก็ยังคงต้องรับผิดชอบตัวอยู่ (มาตรา 52 (3)) ส่วนกฎหมายตัวเงินของอเมริกานั้น การที่ตัวขาดความเชื่อถือผู้ทรงต้องส่งคำบอกกล่าวไปยังผู้ส่งจ่ายและผู้สละหลังเพื่อให้ตนสามารถใช้สิทธิไต่เบี่ยตามที่กำหนดไว้ใน มาตรา 3-503 ได้

ส่วนอนุสัญญาเฮก ค.ศ. 1912 และอนุสัญญาเจนีวา ค.ศ. 1930 กำหนดให้ผู้ทรงต้องให้คำบอกกล่าวการไม่รับรองหรือไม่ใช้เงินแก่ผู้ส่งจ่ายและผู้สละหลังภายใน 4 วันทำการนับจากวันที่ทำคำคัดค้านหรือวันยื่นตัวให้รับรองหรือใช้เงินในกรณีที่มีการวางข้อกำหนดว่าไม่จำเป็นต้องมีคำคัดค้าน ทั้งนี้ผู้สละหลังแต่ละคนต้องให้คำบอกกล่าวแก่ผู้สละหลังให้ตนภายใน 2 วันนับแต่วันได้รับคำบอกกล่าวด้วย หากผู้ทรงไม่ให้คำบอกกล่าวการขาดความเชื่อถือภายในจำกัดเวลาที่กำหนดไว้ไม่ได้ทำให้ผู้ทรงเสียสิทธิไต่เบี่ยแต่อย่างใด แต่จะต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดจากความประมาทเลินเล่อของตนไม่เกินจำนวนเงินตามตัวแลกเงิน

ตามอนุสัญญาเวียนนา ค.ศ. 1988 กำหนดให้ผู้ทรงต้องให้คำบอกกล่าวการขาดความเชื่อถือแก่ผู้ส่งจ่าย ผู้สละหลังคนสุดท้าย ผู้สละหลังและผู้ค้าประกันคนอื่น ๆ ที่ผู้ทรงทราบที่อยู่ได้จากตัวแลกเงินนั้น (มาตรา 64) ภายใน 2 วันทำการนับจากวันคัดค้านหรือในกรณีไม่มีการทำคำคัดค้านให้นับจากวันที่ตัวขาดความเชื่อถือ (มาตรา 66)

³⁷ เสาวนีย์ อิศวโรจน์, อ้างแล้ว เติงอรรถที่ 3, น. 248.

6. ผลของการไม่ทำคำคัดค้าน

การที่ตัวแลกเงินขาดความเชื่อถือเพราะผู้จ่ายปฏิเสธไม่ยอมรับรองตัวหรือผู้จ่ายหรือผู้รับรองไม่ยอมใช้เงิน และผู้ทรงได้ทำคัดค้านการไม่รับรองหรือการไม่ใช้เงินนั้นแล้ว ทำให้ผู้ทรงมีสิทธิไล่เบี้ยเอาแก่บรรดาผู้ซึ่งได้ลงลายมือชื่อซึ่งเป็นลูกหนี้ตามตัวเงินนั้น (มาตรา 959)

การที่ผู้ทรงสามารถใช้สิทธิไล่เบี้ยบรรดาผู้ซึ่งได้ลงลายมือชื่อซึ่งเป็นลูกหนี้ตามตัวได้ นั้น เนื่องจากมาตรา 914 บัญญัติว่า “บุคคลผู้ส่งจ่ายหรือสลักหลังตัวแลกเงินยอมเป็นสัญญาว่าเมื่อตัวนั้นได้นำยื่นโดยชอบแล้วจะมีผู้รับรองและใช้เงินตามเนื้อความแห่งตัว ถ้าและตัวแลกเงินนั้นเขาไม่เชื่อถือโดยไม่ยอมรับรองก็ดี หรือไม่ยอมจ่ายเงินก็ดี ผู้ส่งจ่ายหรือผู้สลักหลังก็จะใช้เงินแก่ผู้ทรง หรือแก่ผู้สลักหลังคนหลังซึ่งต้องถูกบังคับให้ใช้เงินตามตัวนั้น ถ้าหากว่าได้ทำถูกต้องตามวิธีการในข้อไม่รับรองหรือไม่จ่ายเงินนั้นแล้ว” ดังนั้นเมื่อตัวแลกเงินถึงกำหนดเวลาที่กฎหมายกำหนดไว้ให้ผู้ทรงยื่นตัวให้ผู้จ่ายรับรองหรือตัวถึงกำหนดใช้เงิน ผู้ทรงมีหน้าที่ต้องยื่นตัวให้ผู้จ่ายรับรอง หรือต้องยื่นตัวให้ผู้จ่ายหรือผู้รับรอง ใช้เงินตามเนื้อความที่ลงได้ไว้ในตัว หากผู้จ่ายหรือผู้รับรองปฏิเสธไม่ยอมรับรองหรือไม่ยอมใช้เงิน ตัวแลกเงินนั้นก็ขาดความเชื่อถือ และผู้ทรงต้องทำคำคัดค้านการไม่รับรองหรือไม่ใช้เงินดังกล่าวเพื่อให้ตนมีสิทธิไล่เบี้ยเอาแก่บรรดาลูกหนี้ตามตัวได้

ในกรณีที่ผู้ทรงไม่ได้ทำคำคัดค้านการไม่รับรองหรือไม่ใช้เงินภายในกำหนดเวลาตามที่กฎหมายกำหนดไว้ จะทำให้ผู้ทรงสิ้นสิทธิไล่เบี้ยแก่ลูกหนี้ทั้งหลายเว้นแต่ผู้รับรอง ดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 973 วรรคแรกและวรรคสอง “เมื่อกำหนดเวลาจำกัดซึ่งจะกล่าวต่อไปนี้ได้ล่วงพ้นไปแล้ว คือ

(1) กำหนดเวลาสำหรับยื่นตัวแลกเงินชนิดให้ใช้เงินเมื่อได้เห็น หรือในระยะเวลาอย่างใดอย่างหนึ่งภายหลังได้เห็น

(2) กำหนดเวลาสำหรับทำคำคัดค้านการไม่รับรองหรือการไม่ใช้เงิน

(3) กำหนดเวลาสำหรับยื่นตัวเพื่อให้ใช้เงิน ในกรณีที่มีข้อกำหนดว่า “ไม่จำเป็นต้องมีคำคัดค้าน”

ท่านว่าผู้ทรงยอมสิ้นสิทธิไล่เบี้ยเอาแก่เหล่าผู้สลักหลัง ผู้ส่งจ่ายและคู่สัญญาอื่น ๆ ผู้ต้องรับผิดชอบ เว้นแต่ผู้รับรอง”

ดังนั้น เมื่อกำหนดเวลาสำหรับทำคำคัดค้านได้ล่วงพ้นไปแล้ว ผู้ทรงยอมสิ้นสิทธิไล่เบี้ยเอาแก่ลูกหนี้ทั้งหลายตามตัวเงิน ได้แก่ ผู้ส่งจ่าย ผู้สลักหลัง และคู่สัญญาอื่น ๆ ที่ต้องรับผิดชอบ อาจเป็นผู้อวัล ผู้สอดเข้าแก้หน้า เว้นแต่ผู้รับรอง เพราะผู้รับรองเป็นลูกหนี้ชั้นต้นที่ต้องรับผิดชอบต่อผู้

ทรงตัวเงินโดยตรงตามคำรับรองของตนดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 937 ที่ว่า “ผู้จ่ายได้ทำการรับรองตัวแลกเงินแล้วย่อมต้องผูกพันในอันจะจ่ายเงินจำนวนที่รับรองตามเนื้อความแห่งคำรับรองของตน” ทั้งนี้ ผู้รับรองจะหลุดพ้นความรับผิดได้เมื่อได้ชำระหนี้ตามตัว หรือคดีขาดอายุความหรือมีข้อต่อสู้ใด ๆ ที่สามารถยกมาเป็นข้อต่อสู้ให้ตนหลุดพ้นความรับผิดตามตัวแลกเงินได้

ในเรื่องผลของการไม่ทำคำคัดค้านเมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับหลักกฎหมายหลาย ๆ ประเทศแล้วจะเห็นได้ว่า ตาม The Bill of Exchange Act 1882 ของอังกฤษนั้น ผู้ทรงตัวแลกเงินนอกประเทศมีหน้าที่ต้องทำคำคัดค้านเมื่อตัวขาดความเชื่อถือ หากผู้ทรงไม่ทำคำคัดค้านภายในจำกัดเวลาที่กฎหมายกำหนด ย่อมทำให้ผู้สั่งจ่ายและผู้สลักหลังหลุดพ้นจากความรับผิดดังที่มาตรา 51 (2) กำหนดว่า “...ถ้าไม่ทำคำคัดค้าน ผู้สั่งจ่ายและผู้สลักหลังหลุดพ้นความรับผิด”³⁸ แม้ว่าผู้สั่งจ่ายและผู้สลักหลังหลุดพ้นความรับผิด แต่ผู้ทรงยังคงไล่เบี่ยเอากับผู้รับรองได้เสมอดังที่มาตรา 52 (3) บัญญัติว่า “เพื่อให้ผู้รับรองต้องรับผิด ท่านว่าไม่จำเป็นต้องทำคำคัดค้านหรือให้คำบอกกล่าวตัวเงินขาดความเชื่อถือแก่ผู้รับรอง”³⁹

ส่วน Commercial Code, Book 5, Title 1 Commercial Paper, Chapter 1: Bill of exchange ของฝรั่งเศส มาตรา แอล 511-49 กำหนดไว้ว่า แม้กำหนดเวลาในการทำคำคัดค้านการไม่รับรองหรือการไม่ใช้เงินได้ล่วงพ้นไปแล้ว ผู้ทรงมีสิทธิไล่เบี่ยผู้สั่งจ่ายได้ เว้นแต่ผู้สั่งจ่ายจะพิสูจน์ได้ว่ามีบทบัญญัติตามกฎหมายที่ให้ตนหลุดพ้นความรับผิด ในกรณีดังกล่าว ผู้ทรงยังคงมีสิทธิไล่เบี่ยเอาแก่บุคคลที่มีสิทธิเรียกร้องต่อผู้สั่งจ่ายตัวแลกเงิน

อนุสัญญาเฮก ค.ศ. 1912 กำหนดว่าในกรณีตัวแลกเงินขาดความเชื่อถือเพราะการไม่รับรองหรือการไม่ใช้เงิน ผู้ทรงมีหน้าที่ต้องทำคำคัดค้านการไม่รับรองหรือไม่ใช้เงินไว้เป็นหลักฐาน หากผู้ทรงไม่ทำคำคัดค้านการไม่รับรองหรือไม่ใช้เงินจนจำกัดเวลาในการทำคำคัดค้านได้ล่วงพ้นไป ผู้ทรงย่อมสิ้นสิทธิไล่เบี่ยเอาแก่ผู้สั่งจ่าย ผู้สลักหลังและคู่สัญญาที่ต้องรับผิด เว้นแต่ผู้รับรองดังที่มาตรา 52 วรรคแรก กำหนดไว้ว่า “หลังจากจำกัดเวลาอันกำหนดไว้สิ้นสุดลง เพื่อการ

³⁸ The Bill of Exchange Act 1882 Section 51 (2)

“...If it be so not protested, the drawer and indorsers are discharged...”

³⁹ The Bill of Exchange Act 1882 Section 52 (3)

“In order to render the acceptor of a bill liable it is not necessary to protest it, or that notice dishonour should be given to him.”

ทำคำคัดค้านการไม่รับรองหรือไม่ใช้เงิน ผู้ทรงจะเสียสิทธิไล่เบียดต่อบรรดาผู้สลักหลัง ผู้สั่งจ่าย และคู่สัญญาอื่น ๆ ผู้ต้องรับผิด เว้นแต่ผู้รับรอง”⁴⁰

ตามอนุสัญญาเจนีวา ค.ศ. 1930 หากผู้ทรงไม่ได้ทำคำคัดค้านการไม่รับรองหรือการไม่ใช้เงินภายในจำกัดเวลาที่กำหนด ส่งผลให้ผู้ทรงยอมสิ้นสิทธิไล่เบียดเอาแก่ผู้สลักหลัง ผู้สั่งจ่าย และคู่สัญญาที่ต้องรับผิด เว้นแต่ผู้รับรอง ตามที่ระบุไว้ในข้อ 53 ว่า “หลังจากสิ้นสุดเวลาอันกำหนดไว้... เพื่อการทำคำคัดค้านการไม่รับรองหรือไม่ใช้เงิน... ผู้ทรงมีสิทธิไล่เบียดต่อบรรดาผู้สลักหลัง ผู้สั่งจ่าย และคู่สัญญาที่ต้องรับผิด เว้นแต่ผู้รับรอง”⁴¹

ตามอนุสัญญาเวียนนา ค.ศ. 1988 เมื่อตัวแลกเงินระหว่างประเทศขาดความเชื่อถือเพราะไม่รับหรือไม่ใช้เงิน ได้กำหนดให้ผู้ทรงมีหน้าที่ทำคำคัดค้านก่อนการใช้สิทธิไล่เบียด หากผู้ทรงไม่ทำคำคัดค้านภายในเวลาที่กำหนด ผู้สั่งจ่าย ผู้สลักหลัง และผู้ค้ำประกันของบุคคลดังกล่าวยอมหลุดพ้นจากความรับผิด⁴² กรณีที่ผู้ทรงไม่ได้ทำคำคัดค้านไม่ได้ปลดเปลื้องผู้รับรอง หรือผู้ค้ำประกันของผู้จ่ายจากความรับผิดตามตัวนั้น

⁴⁰ Hague Convention 1912, Article 52 paragraph 1

“After the expiration of the time limited fixed...for the drawing up of a protest for non acceptance or non-payment,...the holder shall lost his right of recourse against the indorsers, the drawer, and the other parties liable except the acceptor”

⁴¹ Geneva Convention 1930, Article 53

“After the expiration of the limits of time fixed:

....

For drawing up the protest for non-acceptance or non-payment;

....

....

If the stipulation for a limit of time for presentment is contained in an endorsement, the endorser alone can avail himself of it”

⁴² Vienna Convention 1988, Article 63 subdivision 1

“If an instrument which must be protested for non-acceptance or for non-payment is not duly protested, the drawer, the endorsers and their guarantors are not liable on it”